

► Biblioteca deschisă ◄

Născut în 1968 la Jambol, în sud-estul Bulgariei, **Gheorghe GOSPODINOV** își face studiile la Facultatea de Litere a Universității din Sofia. Este redactor-șef al hebdomadarelui „Literatouren vestnik” și consilier editorial al editurii Janet 45. Actualmente predă literatura bulgară la Noua Universitate bulgară și la Institutul de Literatură din Sofia. Autor polivalent, publică poezie, dramaturgie, scenarii pentru filme de scurt metraj, critică literară și un roman, cel de-al doilea fiind în lucru. Odată cu apariția *Un-ui roman natural* (1999), se impune drept o figură de primă mărime în literatura bulgară contemporană, iar numeroasele traduceri – în SUA, Marea Britanie, Spania, Franța, Germania, Danemarca, Italia, Polonia, Cehia, Austria, Serbia, Macedonia ș.a. – îl lansează pe orbită planetară.

Traducătoarea, **Cătălina PUIU** (n. 1969) este licențiată în Filologie (Facultatea de Limbi și Literaturi străine, specializarea bulgară-română) a Universității din București (1997), unde urmează studii aprofundate de filologie slavă pe lângă Catedra de limbi și literaturi slave. În 2007 își ia doctoratul în Filologie, la aceeași instituție (tema lucrării: *Aspecte narative și stilistice în proza bulgară și română a anilor 80, sec. XX*). Între 2001-2004, asistent, iar din 2011, lector la Catedra de limbi și literaturi slave a Universității din București. Traduceri: Boian Biolcev, *Scrisori din rai, epistole din iad*, povestiri, Editura Universal Dalsi, 1999; Hristo Boicev, *Spitalul comunal*, piesă de teatru; Hristo Boicev, *UNDERGROUND*, piesă de teatru; Gheorghe Gospodinov, *Un roman natural*, Editura Cartier, 2011.

GHEORGHI GOSPODINOV

Un roman natural

Roman

Traducere din bulgară de Cătălina PUIU

CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

www.cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

LIBRĂRIILE CARTIER

Casa Cărții, bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, Chișinău. Tel./fax: 34 64 61.

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 21 42 03.

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel./fax: 24 10 00.

Librăria 9, str. Pușkin, nr. 9, Chișinău. Tel.: 22 37 83. E-mail: libraria9@cartier.md

Colecția *Biblioteca deschisă* este coordonată de Vasile Ernu

Editor: Gheorghe Erizanu

Lectori: Inga Druță, Em. Galaicu-Păun

Coperta colecției: Vitalie Coroban

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Sergiu Fusa

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Георги Господинов

ЕСТЕСТВЕН РОМАН

Издательска къща „Жанет 45”

Пловдив, 2006

Gheorghe Gospodinov

UN ROMAN NATURAL

Ediția I, noiembrie 2011

© 2006 by Gheorghe Gospodinov.

© 2011, of translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI. Această ediție a apărut într-un tiraj de 800 de exemplare. Toate drepturile rezervate. Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

traduki™

Această carte a fost editată cu sprijinul TRADUKI, o rețea dedicată literaturii inițiată de Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale al Republicii Austria, Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Federale Germania, Fundația Elvețiană pentru Cultură Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția de Carte Slovenă JAK și Fundația S. Fischer.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Gheorghe Gospodinov

Un roman natural / Gheorghe Gospodinov ; trad.: Cătălina Puiu ; cop.: Vitalie Coroban. – Ch. :

Cartier, 2011 (Bons Offices). – 148 p. – (Colecția “Biblioteca Deschisă”).

Tit. orig.: Естествен роман. – 800 ex.

ISBN 978-9975-79-706-1.

821.163.2-31

G 73

Istoria naturală nu e nimic altceva decât numirea vizibilului. De aici, aparenta sa simplitate și această alură care de departe pare naivă, într-atât e de simplă și de impusă de evidența însăși a lucrurilor.

Un francez modern

1966, Paris

1

În fiecare clipă, în lumea asta există un lung șir de oameni care plânge și altul mai mic, care râde. Dar tot acolo se află și un al treilea șir de oameni, care nu mai plânge și nu mai râde. Cel mai trist dintre toate. Despre el vreau să vorbesc.

Ne despărțim. În vis despărțirea e legată doar de părăsirea casei. În cameră totul e împachetat, cutiile de carton sunt aranjate până la tavan și cu toate astea e mult spațiu. Holul și celelalte camere sunt pline de rude – ale mele și ale Emei. Își tot șușotesc ceva, se agită și așteaptă să vadă ce o să facem. Stau cu Ema lângă fereastră. A mai rămas doar să împărțim o grămadă de discuri de gramofon. Dintr-odată ea scoate din copertă discul de deasupra și îl aruncă pe geam. Țsta e al meu, spune. Geamul e închis, dar discul trece prin el ca prin aer. Instinctiv, îl scot pe-al doilea și-l arunc și eu. Discul zboară ca un OZN, se rotește în jurul axului, ca și cum ar merge în gramofon, numai că un pic mai repede. Se aude șuieratul lui. Undeva, deasupra tomberoanelor de gunoi, se îndreaptă amenințător către un porumbel jigărit, care zboară destul de jos. În primul moment, pare că ciocnirea va fi evitată, dar imediat văd cum marginea ascuțită a discului pătrunde moale în gâtul înfolit. Totul se petrece cu încetinitorul și asta intensifică senzația de groază. Se aud clar câteva tonuri scurte, cât timp discul taie gâtul. Osul ascuțit al gâtuleului porumbelului fluieră o clipă, cât timp traversează discul. Numai începutul melo-

diei. O șansonetă oarecare. Nu-mi amintesc. *Les parapluies de Cherbourg? Oh, Paris? Le café de trois colombes?* Nu-mi amintesc. Dar o muzică tot s-a auzit. Capul retezat continuă să zboare datorită inerției câțiva metri încă, iar corpul cade ușor în praful din jurul tomberoanelor. Nu există sânge.

Totul în vis e infinit de simplu. Ema se apleacă și ridică următorul disc. Apoi eu. Ea. Eu. Ea. Fiecare nou disc repetă ce a făcut primul. Trotuarul de sub fereastră e plin de capete de porumbei, cenușii, identice, cu pielița trasă peste ochi.

Din spatele nostru, la fiecare cap retezat rudele aplaudă. Mița stă pe pervazul ferestrei și își linge rapace boticul.

M-am trezit cu dureri în gât. Inițial am vrut să-i povestesc visul Emei, dar apoi am renunțat. E doar un vis.

2

Apocalipsa poate avea loc și într-o singură țară.

Am cumpărat scaunul-balansoar într-o sâmbătă, la începutul lui ianuarie 1997. Tocmai luasem salariul și scaunul a înghițit jumătate din el. Era ultimul, și la un preț relativ mic, erau încă prețurile vechi. Inflația din acea iarnă accentua nebunia achiziției mele. Scaunul era împletit, imitație de bambus, nu cântărea mult, dar arăta masiv și era incomod de cărat. Era absurd să dau cealaltă jumătate din salariu pe taxi, așa că l-am luat în cârcă și am plecat spre casă. Mergeam pe stradă ducând în spate scaunul ca un vânzător de coșuri și atrăgeam privirile dezaprobatore ale trecătorilor din cauza luxului pe care mi-l permisesem. Cineva trebuie să descrie mizeria iernii lui '97, la fel și celelalte mizerii, iarna lui '90, lui '92. Îmi amintesc cum înaintea mea la piață o femeie roagă vânzătorul să-i cântărească jumătate de lămâie. Alții dau târcoale seara tarabelor goale, căutând vreun cartof căzut din întâmplare. Din ce în ce mai mulți oameni bine îmbrăcați își înving rușinea și umblă prin tomberoanele de gunoi. Departe, stau câinii care urlă flămânzi sau se aruncă în haită asupra trecătorilor întârziați. Scriind aceste propoziții răzlețe, îmi închipui titluri de ziar groase, bolduite.

Într-o seară, când m-am întors acasă, am găsit apartamentul spart. Lipsa doar televizorul. Nu știu de ce, primul lucru la care m-am gândit a fost scaunul-balansoar. Era la locul lui. Cred că nu reușiseră să-l scoată pe ușă, e prea lat, eu l-am băgat pe geam.

Am petrecut toată seara pe scaun. Când Ema s-a întors, a dat telefon la poliție. N-avea niciun rost. Nimeni nu mai reacționa la reclamațiile de sparger. La naiba. Stăteam în scaunul meu de răchită, mângâiam cele două pisici speriate de dezordine (unde s-or fi ascuns în timpul jafului) și fumam, rănit în ceea ce mai rămăsese din orgoliul meu masculin. Nu puteam nici măcar să le apăr pe Ema și pe pisici. Am scris o povestire.

E spart apartamentul unei familii. În timpul jafului acasă e doar femeia, în jur de 40, cu primele semne de îmbătrânire vizibile, se uită la un serial. Cei care sparg casa, tineri, cu o figură obișnuită, nu s-au așteptat să găsească pe cineva acasă la ora asta, dar își revin repede. Și femeia e destul de speriată. Scoate singură banii din șifonierul din dormitor. Nu opune rezistență când ei îi spun să-și dea jos cerceii și inelele. Și verigheta? Și verigheta. O dă jos foarte greu, aproape că i s-a înțepenit în deget. Dintr-odată, când ăia dau să ia televizorul – printre altele, serialul continuă –, femeia îl cuprinde bine în brațe. Pentru prima dată ridică vocea, îi roagă să ia orice, dar să-i lase televizorul. Stă așa, cu spatele la cei doi, cu pieptul lipit de ecran, hotărâtă să facă orice. Puteau s-o dea la o parte ușor, dar sunt uimiți de reacția ei neașteptată. Ea simte ezitarea și le spune, bătând un apropo, că pot să facă orice cu ea, numai să-i lase televizorul. Afacerea e încheiată. O să te violăm, spune unul din ei. Ea nu se mișcă. Fundul îi e încă încordat. Primul termină repede. Al doilea e mai încet. Femeia strânge în brațe televizorul și nu se mișcă. Doar la un moment dat le spune să se grăbească – copiii trebuie să vină de la școală. Asta îl face pe-al doilea să renunțe și cei doi pleacă. Serialul s-a terminat. Femeia, ușurată, dă drumul televizorului și intră la baie.

Oare cum se vor termina anii '90 – ca un thriller, ca un film cu gangsteri, ca o comedie neagră sau ca o telenovelă.

NOTA REDACTORULUI

Iată povestea acestei povești.

Ca redactor la un ziar literar din capitală, am primit un caiet. Era îndesat într-un plic mare, făcut de mână, adresat redacției cu numele meu ca destinatar. Plicul nu avea scris expeditorul, lipiciul ieșise pe afară și se uscaseră. Recunosc că l-am deschis cu o ușoară repulsie, care nu a dispărut nici când am scos caietul – în jur de 80 de pagini, destul de mototolite, scrise mărunț pe o parte și pe alta. Astfel de manuscrise nu prevesteau niciodată nimic bun pentru redactor. Autorii lor, de obicei bătrânei pisălogi, apăreau câteva zile mai târziu ca să întrebe dacă le era admisă opera, bineînțeles, a vieții lor. Din experiență știam că dacă nu le-o retezi din prima, ci jenat de vârsta lor le răspunzi binevoitor că nu ai terminat de citit, ei te-ar fi asediat în fiecare săptămână ca niște soldați istoviți, hotărâți să se lupte până la capăt. Și chiar dacă finalul nu era departe, ciocănitul bastoanelor pe scări mă făcea să înjur ca la ușa cortului.

În mod straniu, în caiet nu apărea nicăieri vreun titlu, sau măcar numele autorului. L-am băgat în geantă, cu gândul să arunc un ochi pe el acasă. Puteam să refuz manuscrisul, motivând că nu primim lucrări scrise de mână și astfel să amân lucrurile cu câteva luni. Bineînțeles că seara am uitat de caiet, dar nici nu a apărut cineva care să ceară vreun răspuns. L-am deschis abia peste o săptămână. Nu-mi venea să cred, dar citeam unul dintre cele mai bune manuscrise de când eram redactor. Un om încerca să vorbească despre căsnicia sa eşuată și romanul (nu știu de ce am hotărât eu că e un roman) se învârtea în jurul

neputinței de a povesti acest eșec. În fond, însuși romanul era greu de descris. Imediat am publicat în ziar un fragment și am așteptat să apară autorul. Adăugasem într-o mică notă că manuscrisul venise la redacție fără semnătură, probabil o neglijență din partea autorului, dar îl așteptăm să dea un semn. A trecut o lună. Nimic. Am publicat din nou un fragment. Și într-o bună zi la redacție apărură o femeie relativ tânără. Făcu scandal cum că ziarul se ocupă de viața ei personală. Ea nu-l citea regulat, dar o prietenă i-a arătat numerele cu fragmentele publicate. Susținea că textele erau ale fostului ei soț, care dorea să o compromită. Și totul apărea cu nume adevărate, lucru pentru care, îi spusese amica, putea să ne dea în judecată. Apoi femeia izbucni în plâns și în momentele acelea chiar era drăguță. Mi-a povestit cu întreruperi că soțul ei era pe vremuri o persoană foarte OK, scria, ba chiar publicase niște povestiri. Recunoaște că nu le-a citit. După divorț a luat-o razna. Acum decăzuse, devenise un homeless, își pierdea vremea prin cartier, stătea adesea în parculețul din fața blocului, exact vizavi de ferestrele ei, ca să o sâcăie și s-o compromită în fața vecinilor.

– Puteți să mi-l arătați?

– Ah, găsiți-l dumneavoastră, rătăcește cu un scaun-balan-soar prin piața cartierului. O să-l recunoașteți. Și vă rog, nu mai publicați toate astea, nu mai rezist – îmi spusese cu o voce surprinzător de stinsă și plecă.

Își găsea de mâncare ca ceilalți boschetari, și totuși nu chiar ca ei. Nu umbla prin tomberoane, cel puțin nu îl văzuseră. Vindea hârtie. Era dintre acei nebuni liniștiți. Se învărtia în jurul pieței, făcea mici servicii, seara supraveghea marfa, îi dădeau la schimb roșii, ardei, pepeni verzi... în funcție de sezon. Lucrurile astea mi le-au spus vânzătorii din piață, după ce m-au întrebat de câteva ori dacă nu sunt de la poliție. Nu știa prea multe.

L-am găsit în părculețul din cartier. Se legăna în scaunul lui balansoar, oarecum mecanic, ca în transă. Un păr soios, un tricou care-și pierduse deja culoarea, niște blugi și adidași căscați în vârf. A, da, și o pisică maidaneză jigărită, care i se ciubărise în poală. O mângâia la fel de mecanic. Nu avea mai mult de 40-45 de ani. Mă avertizaseră că nu e prea vorbăreț, dar eu veneam la el cu vești bune. M-am prezentat. O umbră de zâmbet, fără să mă privească. Aveam la mine cele două numere de ziar. La întrebarea mea dacă el este autorul, dădu doar din cap, fără să iasă din starea lui de contemplație. Am încercat să-i spun cât de bun e textul, i-am vorbit despre publicarea lui, l-am întrebat ce alte treburi mai învârte. Niciun efect. La sfârșit am scos toți banii pe care-i aveam la mine și i-am dat, spunând că ăsta e onorariul lui. Se vedea că nu e obișnuit să primească bani. Pentru prima dată de când eram acolo s-a fâstâcit, ca și cum ar fi ieșit din starea lui, și m-a privit.

– Divorțezi, nu, amice? – spuse aproape amical, ca un om care-și arată compasiunea.

Ce naiba, credeam că nu se observă. În orice caz arătam mai bine decât el. Niciunul dintre prieteni nu știa încă. Acum câteva zile înaintasem cu soția mea cererea de divorț.

L-am întrebat din nou cum îl cheamă, încurajat de cuvintele lui.

– Gheorghe Gospodinov.

– Eu mă numesc așa – aproape că am urlat.

– Știi, ridică din umeri indiferent, înainte citeam ziarul.

Mai cunosc încă șapte oameni cu numele ăsta.

N-a mai spus nimic. L-am lăsat acolo și m-am grăbit să-mi iau tâlpășita. Totul se aranja ca într-un roman de proastă calitate. Mi-a trecut prin cap că pot s-o sun pe nevastă-sa și s-o întreb care e numele lui adevărat. Înainte să dau colțul, nu

m-am abținut și am întors capul. Stătea în aceeași poziție, se legăna ritmic în scaunul lui balansoar ca acele mânuțe de plastic care se puneau odinioară pe geamul din spate al mașinii.

L-am căutat din nou după un an. Între timp găsisem o editură care era de acord să publice manuscrisul și trebuia să dau de el ca să semneze contractul. Mă îndoiam că aș fi reușit să-l aduc la editură, de aceea aveam la mine contractul. Era o primăvară târzie. Îi aflasem numele de la soție și trebuia să înhit coincidența. Mă simțeam un pic vinovat față de el pentru că mă scârbise faptul că cineva, căzut în mizerie, poate avea același nume ca mine. Contractul cu editura prevedea o sumă decentă, care cu siguranță i-ar fi fost de folos. Am înconjurat părculețul, dar nu l-am găsit. Am dat ocol pieței. L-am întrebat pe unul dintre vânzătorii cu care, mi se părea mie, vorbisem înainte. Nu știa nimic. Îl văzuse pentru ultima oară la sfârșitul toamnei trecute, prin octombrie, nu... parcă începutul lui noiembrie. De atunci nu mai apăruse. După care, a dat din mână și mi-a aruncat, chipurile printre altele, ce ger năprasnic a fost în iarna asta, iar Pendulul (așa îi ziceau) se gândea să petreacă iarna în leagănul lui, în scaunul-balansoar, deh... În timp ce-mi povestea toate astea, omul a vândut un kilogram de roșii, două de castraveți și câteva legături de pătrunjel proaspăt, fără să uite să-și laude marfa. Totul cu o voce ușor pițigăiată, indiferentă. Primul lucru care mi-a venit în minte a fost să-i calc în picioare toate roșiile, apoi să-i smulg frunzuliță cu frunzuliță pătrunjelul și la sfârșit să-i înfund capul în piureul ăsta. Cum de niciunul dintre vânzătorii cu care mai vorbea vagabondul nu făcuse nimic pentru el? Nu știu ce, ceva, poate o cămăruță pentru iarnă, sau măcar o pivniță, ceva... Dar furia începea să mi se risipească – și inevitabil apărea o altă întrebare –, de ce eu nu făcusem ceva pentru acest

nefericit. Am plecat din piață, am căutat o bancă în părculeț, nu departe de locul în care, acum un an, pentru prima și, se pare, ultima dată am vorbit cu omul în scaunul-balansoar. Pe deasupra, printr-o stranie coincidență, pentru că întotdeauna coincidențele ni se par stranii, purtam același nume. Poate că lucrurile au luat o altă întorsătură – mi-am zis. Poate că omul s-a mobilizat, poate că textele publicate în ziar l-au făcut să se ridice din veșnicul lui scaun și acum lucrează undeva, poate a început să scrie, și-a închiriat vreun apartament, are o altă femeie. Am încercat să mi-l închipui, pentru o secundă, în sufrageria unui bloc din prefabricate, în fața televizorului, cu papuci în picioare, o pereche de pantaloni ponoșiți, dar curați, și un pulover, stând tot așa în scaunul lui balansoar. Iar în poală, aceeași pisică maidaneză pe care văzusem că o mângâia atunci. Cu cât îmbunătățeam imaginea în mintea mea, cu atât mi se părea mai ireală. La sfârșit am scos contractul de la editură și am făcut ultimul lucru pe care mai puteam să-l fac pentru tizul meu. L-am semnat.

3

Sunt răspândiți haotic în spațiul gol, care există deja, și când se unesc unul cu celălalt, provoacă naștere, iar când se separă unul de celălalt – distrugere.

Democrit (după Aristotel)

Flaubert visa să scrie o carte despre nimic, carte fără nicio intrigă proprie, „care să se susțină de la sine, din forța interioară a stilului, așa cum pământul stă în aer fără niciun sprijin”. Proust a reușit până într-un punct acest lucru, bazându-se pe memoria involuntară. Dar nici el nu a scăpat de tentația fabulației. Lipsa de modestie a dorinței mele este să scriu un roman compus numai din începuturi. Roman care începe de nenumărate ori, promite ceva, ajunge la pagina 16 și reîncepe. Ideea, sau mai degrabă începutul unui astfel de roman, am descoperit-o în filosofia antică, mai bine zis, la acel triunghi al filosofilor naturaliști – Empedocle, Anaxagoras, Democrit. Romanul format numai din începuturi s-ar fi bazat pe aceste trei balene. Empedocle ține la un număr limitat de începuturi, adăugând celor patru elemente de bază (pământ, aer, foc, apă) Dragostea și Ura, care le-ar pune în mișcare și ar realiza combinațiile. Cel mai aproape de ideea romanului mi se părea Anaxagoras. Concepția lui despre panspermii, sau semințele lucrurilor (mai târziu Aristotel le numește homeomeri, dar asta sună mult mai rece și mai impersonal), s-ar fi putut transforma în puterea fecundă a acestui roman. Roman, compus din

nenumărate particule, din substanțe primare, adică începuturi, care intră în combinații infinite. De vreme ce Anaxagoras afirmă că fiecare lucru concret e compus din părți mai mici, asemănătoare lui, atunci romanul ar putea fi construit numai din începuturi. Așadar, am hotărât să încerc cu începuturi din romane devenite deja clasice. Le-aș fi putut numi atomi (plătind tribut lui Democrit). Un roman atomist din începuturi purtate în spațiul gol. Prima încercare suna așa:

Și dacă vreți cu adevărat să aflați ce și cum, presupun c-o să vreți să știți din capul locului unde m-am născut, cam ce copilărie nasoală am avut, cât de ocupați erau ai mei până să mă facă, toate aiurelile gen David Copperfield, dar, ca s-o zic pe-aia dreaptă, n-am niciun chef să intru-n chestii de-astea.

Oare eu să fiu, sau altul, eroul acestei povestiri? Paginile următoare îl vor lămurii pe cititor. Ca să încep de la început, voi spune că m-am născut într-o vineri, la miezul nopții (cel puțin așa mi s-a spus și eu cred).

Mă numesc Arthur Gordon Pym.

Squire Trelawney, doctorul Livesey și alți câțiva gentlemeni m-au îndemnat să înșir pe hârtie tot ce știu despre Insula comorilor. Ei sunt de părere să povestesc de la început până la sfârșit istoria, fără a ascunde niciun amănunt, afară de situația geografică a insulei <...> deoarece comorile se mai păstrează și până acum acolo. Iată-mă deci că pun mâna pe pană și, uitând că ne aflăm în anul 17..., mă întorc cu gândul la vremea când tatăl meu mai ținea hanul cu firma „Amiral Benbow”, iar într-o bună zi s-a pripășit la noi marinarul cel bătrân și smead, cu fața crestată de urma unei vechi lovituri de sabie.

După ce fu ajutat să-și scoată sumanul, Bai Ganio își azvârli pe umeri o pelerină belgiană și toți exclamară: „Iată-l, în sfârșit, și pe Bai Ganio european sadea!”

– Ce-ar fi să povestim fiecare din noi câte-o năzdrăvănie de-a lui Bai Ganio? – Bună idee! strigarăm noi. – Ei, atunci am să încep eu! – Stai, că eu știu mai multe... – Ba eu! Tu habar n-ai!

Și ține-te ciorovăială! Până la urmă, ne învoirăm să începă Stati. Și el se porni pe povestit:

Întotdeauna când îmi amintesc de indian, îmi vine în minte și turcul. Și oricât de straniu ar părea, totul are o justificare.

– Eh bien, mon prince. Genes et Lucques ne sont plus que des apanages, des moșii de la famille Buonaparte. Non, je vous préviens que si vous ne me dites pas, que nous avons la guerre, si vous vous permettez encore de pallier toutes les infamies, toutes les atrocités de cet Antichrist (ma parole, j'y crois) – je ne vous connais plus, vous n'êtes plus mon amie, vous n'êtes plus robul meu credincios, comme vous dites. Dar, mai întâi, bună seara, bună seara! Je vois que je vous fais peur. Ia, te rog, loc și să stăm puțin de vorbă.

A doua zi de Paște, în anul 1870, am luat prânzul la dl Petko Racev, scriitor și ziarist bulgar. Locuia într-o casă strâmtă, cu două caturi, aflată pe colț, între două străzi înguste și murdare, într-unul din cele mai sărăcăcioase cartiere ale Țarigradului, Balkapan han. După ce am terminat prânzul, doamna K., rudă cu dl Racev, care locuia la dânsul, ne puse în față două pahare mari, le umplu cu mere curățate, tăiate felii, și turnă peste ele un vin negru, gustos, de Pașaliman. Noi luam cu degetele feliuțele de măr și sorbeam puțin câte puțin din vin, continuându-ne discuția, veseli și îndestulați.

M-am născut în 1632, în orașul York, unde tatăl meu (fost negustor în Hull) se retrăsese, după ce ajunsese datorită negoțului în stăpânirea unei frumoase averi. Tata se străduise să-mi dea o creștere aleasă, voind să mă facă om de legi. Eu însă aveam alte gânduri.

Acum câțiva ani în Hamburg locuia un negustor pe nume Robinson. El avea trei feciori. Cel mai mare a vrut să plece în armată, s-a înscris într-un regiment și a fost ucis în luptă împotriva francezilor. Al doilea își dorea cu ardoare să devină învățat, dar odată, transpirat fiind, bău apă rece, se îmbolnăvi și muri. Astfel rămase fiul cel mic, pe care-l chemară Crusoe.

Toate familiile fericite se aseamănă între ele. Fiecare familie nefericită însă este nefericită în felul ei. În familia Oblonski era mare tulburare.

În seara aceea răcoroasă de mai, jupânul Marco, în halat și cu capul gol, lua cina în curte împreună cu familia sa.

Somnul cerbului de Texas, care se odihnește în culcușul său peste noapte, este tulburat de tropotul copitelor de cal. El nu-și părăsește adăpostul, nici nu se ridică pentru că în prerie trăiesc și cai sălbatici, care pribegesc în timpul nopții. Cerbul își înalță capul – i se văd doar coarnele deasupra ierburilor înalte – și ascultă cu atenție.

Separate de text, în acest mod, începuturile capătă viață proprie și se adună după legi de atracție și de respingere intertextuale strănii, așa cum au prezis Empedocle, Anaxagoras și Democrit. Citite repede, unul după altul, ele se contopesc, se pun în mișcare, cadre asemănătoare celor din cinematografie, și capătă o cinetică proprie, care amestecă eroi și

întâmplări într-o nouă poveste. Începutul lui Salinger, care e dezgustat de începuturile în stilul *David Copperfield*, trece lin exact în începutul lui Dickens. După el se ivește, impasibilă, prima propoziție din *Istoria lui Arthur Gordon Pym*, pentru a se dizolva în narațiunea liberă din *Insula comorilor*. Mai departe *Bai Ganio* povestește istoria lui *Winnetou*, iar începutul franțuzesc, plin de curtoazie, al recepției din *Război și pace* trece bucuros în tabieturile unui ospăț de după amiază cu vin de Pașaliman și felii de măr în casa domnului Petko Slaveikov. Și, ca o povestire începută la acest ospăț, pleacă de la primele rânduri din *Robinson pe insula lui*¹, tradus, printre altele, de același domn Petko. Cealaltă traducere a cărții, care s-a amestecat aici, este o poveste de sine stătătoare. De undeva de pe-aici romanul se hotărăște să devină o saga de familie și adună familia lui Oblonski și pe cea a jupânului Marko, fără nici cea mai mică remușcare (și pentru ce? – una e rusească, alta e rusofilă), oricum în cele două familii ceva se încurcă, cineva sare gardul, Kralici sau Karenina. Până și cerbul texan, undeva prin preriile de peste ocean, e deranjat de același zgomot.

Lumea e una, și romanul e cel care o adună între paginile lui. Avem începuturile, combinațiile sunt nenumărate. Fiecare dintre eroi e eliberat de destinul predestinat al povestirii sale. Primele capitole din romanele decapitate încep să umble neastâmpărate de colo-colo ca niște panspermii în spațiul gol și provoacă nașterea, nu-i așa, Anaxagoras? Sau, cum bine a zis Empedocle, deși puțin cam forțat,

---

¹ Scriitorul Petko Slaveikov a făcut prima traducere în limba bulgară a romanului *Robinson Crusoe*.

din pământ au răsărit o mulțime de capete fără gât, mâini fără umeri care se mișcau de colo-colo, și ochi fără fruntea de deasupra rătăceau în jur, încercând să se adune unul cu celălalt... „De aici înainte totul poate decurge în orice fel posibil – Călărețul fără Cap apare la recepția dată de familia Rostov, de exemplu, și înjură cu vocea lui Holden Caulfield. Se pot întâmpla și alte lucruri. Dar în Romanul cu mai multe începuturi nu va fi descris nimic. El va da doar primul impuls și va fi suficient de delicat ca să se ascundă în umbra următorului început și să lase eroii să se combine după caz. Asta aș numi eu Roman natural.